תורה אור

"השנית" ואיצטריך למיכתב "בכל שנה ושנה" דאי מבכל שנה ושנה הוה אמינא כי קושין קא משמע לן "השנית" ואי אשמועינן "השנית" הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני קמ"ל "בכל שנה ושנה", ורבי אליעזר בר' יוסי האי "השנית" מאי עביד ליה? מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה דאמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעוה בשושן ולבסוף בכל העולם כולו- אמר רב שמואל בר יהודה שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות שלחה להם כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס, *רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות, שלחו לה °הלא כתבתי לך "שלישים" שלישים ולא רבעים, עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה °כתב זאת זכרון בספר: "כתב זאת" = מה שכתוב כאן ובמשנה תורה "זכרון" = מה שכתוב בנביאים, "בספר" = מה שכתוב במגילה, כתנאי "כתב זאת" = מה שכתוב כאן, "זכרון" מה שכתוב במשנה תורה "בספר" מה שכתוב בנביאים דברי רבי יהושע ר' אלעזר המודעי אומר "כתב זאת" מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, "זכרון" מה שכתוב בנביאים, "בספר" מה שכתוב במגילה. אמר רב יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאה את הידים למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה, והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה? נאמרה לקרות *ולא נאמרה ליכתוב, מיתיבי *רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים ומחלוקת בשיר השירים, ר' יוסי אומר שיר השירים מטמא את הידים ומחלוקת בקהלת, ר' שמעון אומר קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אבל רות ושיר השירים ואסתר מטמאין את הידים? הוא דאמר כר' יהושע. תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר °קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא אמרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר °וידבר שלשת אלפים משל" ואומר °אל תוסף על דבריו" מאי ואומר' וכי תימא מימר טובא אמר דאי בעי איכתיב ודאי בעי לא איכתיב תא שמע "אל תוסף על דבריו". תניא ר' אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר °ויאמר המן בלבו" ר' עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר °ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה" ר"מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר °ויודע הדבר למרדכי" רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר °ובבזה לא שלחו את ידם" אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר "קימו וקבלו" - *קימו למעלה מה שקיבלו למטה, אמר רבא *לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי אליעזר סברא הוא: דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה והאי כי קא מפיש טובא ואמר, אדעתיה דנפשיה קאמר, דר"ע, דלמא *כר' אלעזר דאמר "מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו", והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר *בגתן ותרש שני טרשיים היו, והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור, דשמואל ודאי לית ליה פירכא, אמר (א) רבינא *היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא °וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים" רב נחמן בר יצחק אומר מהכא "וזכרם לא יסוף מזרעם": ומתנות לאביונים: תני רב יוסף "ומשלוח מנות איש לרעהו" = שתי מנות לאיש אחד, "ומתנות לאביונים" = שתי מתנות לשני בני אדם רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה קיימת

משלי כב
שמות יז
קהלת
מלכים א ד
משלי ל
אסתר ו
שם ב
שם
שם ט
אסתר ט

לבסוף קבעוה כו' · וזהו השנית : שלחה לשם · בשנה שנייה לקובעה עליהם חובה : קבעוני · ליום טוב ולקרייה להיות לי לשם : קנאה את מעוררת עלינו · שיאמרו האומות שאנו שמחים להזכיר מפלתן : כבר אני כתובה · ושם יהו רואין מה שאירע להם על ידי ישראל : רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו · הא דאמרינן לקמן : בכוליה סדר מועד · שהוזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו חלופי רבי יוחנן ומכניסין רבי יונתן : שלישים · בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק - בספר ואלה שמות (יז) ובמשנה תורה (כה) ובספר שמואל (א טו) וזהו שאמר שלמה בדבר שישלשהו אי אתה רשאי לרבעו : זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה · דכל מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד : אינה מטמאה את הידים · כשאר ספרים דאמר ביציאות השבת (דף יד.) שגזרו עליהן לטמא את הידים לתרומה * ומחלוקת בית שמאי וב"ה היא : הוא דאמר כרבי יהושע · דאמר לעיל "זאת" = מה שכתוב בתורה "זכרון" = מה שכתוב במשנה תורה "בספר" = מה שכתוב בנביאים אבל במגילה לא ניתנה ליכתב אלא לגורסה על פה ולקרותה : והלא כבר נאמר וידבר כו' · וקהלת כבר נאמרה, וכיון דלא כתב את כולן למדת שמה שכתב רוח הקודש היה : אל תוסף על דבריו · מקרא הוא בספר משלי : דאי בעי כתב ואי בעי לא כתב · ולעולם מה שכתב משלות בעלמא נינהו ולא מפי הקב"ה : הא שמע אל תוסף על דבריו · מדקאסר להוסיף עליהן שמע מינה ברוח הקודש נאמרו : ויאמר המן בלבו · מנא ידעו כותבי המגילה שכך אמר בלבו אלא רוח הקודש נגלה עליהם : ויודע הדבר למרדכי · מי גלה לו, רוח הקדש שרה עליו : ובבזה לא שלחו את ידם · היאך ידעו מה עשו הרחוקים : מפיש ואמר טובא · יביאו לבוש מלכות אדעתא דנפשיה קאמר, שמע מינה זאת היתה בלבו : נדמתה לו כאומתו · והיו אומרים בפיהם זו משלנו היא : דרבי חייא בר אבא · לקמן בפירקין : פריסתקי שדור · שלוחים שלחו להם למרדכי ולאסתר שלא נגעו בביזה שלא ירע למלך : לא יעברו · מנא ידע את העתיד : מנות · מיני מעדנים : שתי מנות לאדם אחד · דכתיב "ומשלוח מנות איש לרעהו" = שתי מנות לאדם אחד, "ומתנות לאביונים" = שתי מתנות לשני בני אדם די לכל אחד ואחד מתנה אחת דהא "אביונים" כמי תרתי משמע : עגלא תלתא · שליש לבטן :

ה"ג

נאמרה לקרות ולא לכתוב · משמע דסבר דמותר לקרותה ע"פ וקשה דהיכי פליג על סתם משנה דלקמן דפ"ב (דף יז.) (ב) דתני קראה על פה לא יצא ורב נמי הוא דאמר לקמן (דף יט.) שצריך לכותבה ולתופר' בגידין ור' יוחנן נמי [אמר] (שם:) דאם קראה (ג) בין הכתובים לא יצא לכך נר' לפר' דהא דקאמר לא ניתנה ליכתב ברוח הקודש אבל מדרבנן ניתנה ליכתב ולקרות ואכתי קשיא דהא אמרינן בפ' (ד) הממונה במסכת יומא (דף כט.) נמשלה אסתר לאילת השחר מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף הנסים ופריך והא איכא חנוכה ומשני ניתן ליכתב קאמר ופריך הניחא למאן דאמר ניתן ליכתב אלא למאן דאמר לא ניתן ליכתב מאי איכא למימר (ה) ואין לומר דהא דניתן ליכתב מדרבנן קרי כתיבה דאם כן הדרא קושיין לדוכתא דהא איכא חנוכה שניתנה לכתוב מדרבנן במגילת תענית ותירץ הר"ר אלחנן דכתיבה דמגילה מהניא טפי דהא צריכה גידין ושרטוט וכמה דברים דלא צריכי במגילת תענית :

לכולהו (ו) איכא פירכא בר מדשמואל · וקשה דלשמואל מי ליכא פירכא דהא רבא גופיה הוא דאמר פרק רבי עקיבא (שבת דף פח. ושם) · (מכאן מודעא רבה לאורייתא) שקבלו שנית בימי אחשורוש אלמא דאיצטריך קרא לדרשא אחרינא ויש לומר דלא חשיב האי פירכא דהא שפיר שמעינן מינה תרתי ולא דמי האי פירכא לשאר פירכות דאיכך דסתר סברתם לגמרי*:

ורב נחמן אמר מהכא וזכרם לא יסוף מזרעם · דברישא דקרא לא חזינן אלא היהודים שבאותו הדור :

דלא

מה א ב מיי' פ"ט מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ו :

מו ג מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה טו סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תרצה סעיף ד :

מז ד מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרצד סעיף א :

◆

רבינו חננאל

השנית ש"מ דבאדר השני : קנאה את מעוררת עלינו כלומר כיון שתיכתב ותיקבע לדורות יהיו האומות שומעין הדבר הזה ומתקנאין ואומרים נשלם גמולכם' שלישים ולא רבעים פי' לא נתן להיכתב *) זכרון עמלק פעמים אמור בתורה ויבא עמלק . וקי"ל כר' אלעזר המודעי דאמר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה · זכרון מה שכתוב בנביאים · בספר [מה] שכתוב במגילה: אסתר מטמאה את הידים דברי רשב"י פי' כל כתבי הקדש מטמאין את הנוגע בהן כדתנן בסוף מסכת ידים תרגום שבעזרא ושבדניאל מטמאין את הידים תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום [וכתב עברי] אין מטמאין את הידים (וכתב עברי) לעולם אין מטמא עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו אומרים צדוקים קובלים אנחנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים וכתבי המירם אינן מטמאין את הידים אמר להם ריב"ז וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד הרי הן אומרים עצמות חמור טהורין ועצמות יוחנן כה"ג טמאין · א"ל לפי חיבתן הן טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות · אמר להן אף כתבי הקדש לפי חיבתן הן טומאתן כו' כלומר גזרו עליהן טומאה שלא יהיו מצויין לנגיעתן בכל עת ומפורש במס' שבת פ"א [ד' י"ד] ובספר מ"מ גזרו ביה [טומאה] דאמר רב משרשיא בתחלה היו מצניעין אוכלין דתרומה אצל ס"ת אמרי האי קדש והאי קדש כיון דחזו דאתו לידי פסידא שהיו העכברים אוכלים הספרים גזרו ביה רבנן [טומאה] ואף אסתר מטמאה את הידים : ברוה"ק נאמרה שנא' קיימו וקבלו היהודים (מכלל שיש בה קדושה) קיימו למעלה מה שקבלו עליהם למטה וכל אלו הפסוקים כגון ויאמר המן בלבו וכיוצא בו מי מודע מה היה בלבו אלא הקב"ה : תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו · ב' מנות לאדם אחד דכתיב מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים · ב' מנות לב' בני אדם · ר' יהודה נשיאה שלח לר' הושעיא ירך של עגל שלישי לבטן וקנקן יין

סוכה ד:
שבת נד:

* תוס' שבת נג:
מסביר הסוגיא

רב ור' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתני · פירוש מתני קך שמעתא דהאמר בסמוך והשתא פסק הש"ס למילתיה וקאמר בכולי *(הש"ס)(א) כל כה"ג זוגא מיחלפא רבי יוחנן ט' ולא קאי מתני אחילוף קסדר מועד קבל רביט שמואל בשם רביט שלמה שמעת מרבי אליעזר רט :

ידים פ"ג מ"ה עדיות פ"ה מ"ג [ע"ש שינוי נוסחאות ועיין בתוי"ט]

מכות כג: [חגיגה י. וש"נ]

לקמן יג.

[שם: ושם איתא רבי יוחנן]

יומא פה:

חגיגה י.

נושא/מגמה
I-II קבעוני/כתבוני לדורות
בקשת אסתר לזכות לדורות
I - יום טוב וקריאה
II - כתוב כאחד מכתבי הקודש

תת נושא

נושא

נושא

נושא/מגמה

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר רבא היינו דאמרי אינשי : (ב) תוס' ד"ה נאמרה וכו' דפ"ב דתנן קראה וכו' : (ג) בא"ד דאם קראה במגילה הכתובה בין הכתובים וכו' : (ד) שם פרק א"נ הממונה : (ה) שם מאי איכא למ מר מוקים לה כרבי בנימין בר יפת ואין לומר : (ו) ד"ה לכולהו כו"ב עיין פ"ק דחגיגה בתוס' ד"ה דלמא כר' יהודה בדף י' ע"א :

*) נראה דחסר כאן וצ"ל זכרון עמלק פעם רביעי כי פעמים אמור בתורה ויבא עמלק וזכור את וגו ופעם שלישי בנביאים זכרתי את אשר וגו' וקיי"ל וכו'.